

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Дослідженні особливості побудови механізму управління валютним ризиком банку, який дозволить більш якісно та ефективно управляти ризиками, мінімізувати їх та знизити загрозу їх виникнення. Зроблено висновок щодо основних аспектів побудови механізму управління валютним ризиком банку

Ключові слова: валютний ризик банку, управління валютним ризиком банку, методи оцінювання, методи управління

Abstract

The article deals with the peculiarities of the construction of the mechanism of currency risk management of the bank, which will allow to better manage and manage risks, to minimize them and to reduce the threat of their occurrence. A conclusion is made on the main aspects of the construction of a currency risk management mechanism of the bank

Keywords: currency risk of the bank, management of currency risk of the bank, methods of evaluation, management methods

Вступ

Метою статті є дослідження науково-методичних підходів в контексті виділення основних етапів, удосконалення механізму управління валютними ризиками банків для підвищення рівня їх економічної безпеки та фінансової стійкості.

На сьогоднішній день суб'єкти валютного ринку України тільки починають освоювати ринкові методи управління валютними операціями. Тому у зв'язку з цим розробка дієвого і ефективного механізму управління валютним ризиком має особливу актуальність. Джерелом валютного ризику банку є короткострокові, середньострокові та довгострокові неочікувані коливання валютних курсів, які несуть в собі загрозу виникнення втрат. Валютні операції відносять до найскладніших і найризикованіших операцій банківського бізнесу.

Щодо питання управління валютними ризиками, то його дослідженню приділяли увагу багато вітчизняних та зарубіжних вчених, економістів-дослідників, такі як: Т. А. Васильєва, Н. Г. Волик, А. О. Єпіфанова, С. М. Козьменко, К. Т. Свешнікова, М. А. Ребрик, Л. А. Пуш, І. В. Попова, Л. О. Примостка, Л. А. Пуш та інші. Незважаючи на значну кількість наукових публікацій у цьому напрямі, сьогодні ще недостатньо досліджено і розроблено науково-методичні засади створення механізму управління валютним ризиком у банках України.

Виклад основного матеріалу

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України від 02.08.2004 №361, управління ризиками – це процес, за допомогою якого банк виявляє ризики, оцінює їх величину, здійснює моніторинг і контролює свої позиції, а також враховує взаємозв'язки між різними категоріями ризиків [1].

Валютний ризик - це можливість фінансових втрат під час здійснення тих чи інших міжнародних економічних операцій у зв'язку зі зміною ринкових умов і, відповідно, з коливанням ринкових валютних курсів [2-4].

Отже, опираючись на вищесказане, ми можемо сказати, що механізм управління валютним ризиком банку – цілеспрямована сукупність дій суб'єктів управління щодо підтримки рівня валютного ризику на визначеному рівні у невизначеному середовищі шляхом послідовної реалізації відповідних етапів з формуванням необхідного забезпечення.

З точки зору банку ризик – це потенційна можливість недоотримання доходів або зменшення ринкової вартості капіталу банку внаслідок несприятливого впливу зовнішніх або внутрішніх

факторів. Такі збитки можуть бути прямими (втрата доходів або капіталу) чи непрямими (накладення обмежень на здатність банку досягати своїх бізнес-цілей).

З метою здійснення банківського нагляду Національний банк України виділив дев'ять категорій ризику, а саме: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни процентної ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний ризик та стратегічний ризик. Ці види ризиків не є взаємовиключними. Будь-який банківський продукт або послуга може наражати банк на кілька ризиків [5].

Управління ризиком можна визначити як специфічну систему, що об'єднує у собі керуючу підсистему (суб'єкт) та керовану підсистему (об'єкт), що взаємодіють між собою на основі різноманітних зв'язків (механізму управління), а також підсистеми, що забезпечують реалізацію таких зв'язків з метою досягнення цілей банку. Суб'єкт є своєрідним генератором імпульсів, тобто управлінських рішень, за допомогою яких впливає на об'єкт управління. Керуюча підсистема (суб'єкт) включає такі функціональні і структурні підрозділи банку: спостережна рада, правління банку, підрозділ з ризик-менеджменту, служби внутрішнього аудиту, бек-офіси, фронт-офіси.

Об'єктом управління у системі валютного ризик-менеджменту виступає валютний ризик. Таким чином, управління валютним ризиком передбачає вплив суб'єкта управління на окремі елементи валютного ризику, за допомогою чого об'єкт управління приводиться в необхідний для суб'єкта стан. Вплив на об'єкт реалізується шляхом прийняття та виконання суб'єктом управління управлінських рішень на основі механізму управління валютним ризиком банку.

Складова функціонування механізму – включає процес управління валютним ризиком банку, який складається з декількох основних етапів, які для ефективнішого застосування повинні бути забезпечені системою моніторингу [6].

Банк може використовувати будь-які загальноприйняті у світовій практиці методи вимірювання валютного ризику, до числа яких належать: Var- метод, стрес- та бек-тестування, геп-аналіз та інші поширені методи. [7, с. 393]

Головною метою регулювання валютного ризику банку є підтримка показників валютного ризику на рівні, визначеному політикою банку при забезпеченні необхідного рівня доходності капіталу. Основні показники діяльності вітчизняних банків наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Основні показники діяльності банків України

Назва показника	01.02.2018р.	01.03.2018р.
Кількість діючих банків	82	82
з них: з іноземним капіталом	39	39
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	18	18
Активи	1 301 560	1 293 141
Готівкові кошти	42 160	40 069
Банківські метали	348	308
Кошти в Національному банку України	45 498	56 073
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	99 337	104 245
Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	25 783	27 798
Кредити надані клієнтам	1 074 702	1 057 591
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	431 921	420 283
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	561 037	549 712
з нього: статутний капітал	496 541	496 541
Зобов'язання банків	1 145 054	1 135 512
Зобов'язання банків в іноземній валюті	604 100	583 658
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	48 003	46 583
Кошти суб'єктів господарювання	385 005	378 662
Кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	476 965	474 188
Кошти небанківських фінансових установ	22 958	22 811

Регулювання валютного ризику банку здійснюють двома способами: регулювання за відхиленнями і регулювання за критичними параметрами. У першому випадку обов'язковими є використання інструментів, якщо отримано відхилення рівня валютного ризику банку від визначених лімітів. Відповідно до другого способу, процес регулювання починається при досягненні рівня певного параметра ризику, що визначається як критичний[4, с.480].

З метою покриття негативних наслідків реалізації валютного ризику банки формують загальні резерви, розмір яких визначають самостійно, залежно від обраної політики та стратегії банку. Оскільки величина валютної позиції впливає на розмір регулятивного капіталу, банки повинні збільшувати його обсяг для виконання нормативних вимог НБУ.

На останньому етапі управління валютним ризиком банку здійснюється постійний контроль за ризиками з механізмом зворотного зв'язку, визначається чи була досягнута стратегічна мета діяльності банку. За результатами регулювання оцінюється залишковий рівень ВРБ та приймається рішення щодо необхідності застосування додаткових коригуючих процедур; здійснюється висновок відносно ступеню ефективності проведеного регулювання ВРБ; відбувається ідентифікація факторів, що мали негативний вплив на його результати; розробляються та впроваджуються заходи щодо удосконалення механізму управління ризиками в банку та ВРБ, зокрема. З метою вчасного виявлення відхилень фактичних результатів управління ВРБ від планових показників та вжиття відповідних коригуючих заходів задля досягнення цілей банку, розробляються та впроваджуються процедури моніторингу, контролю та аудиту ВРБ[5,с.105-111].

Висновок

Таким чином, механізм управління валютним ризиком банку - цілеспрямована сукупність дій суб'єктів управління щодо підтримки рівня валютного ризику на визначеному рівні у невизначеному середовищі шляхом послідовної реалізації відповідних етапів з формуванням необхідного забезпечення. Валютні ризики є невід'ємною частиною банківської діяльності, тому ефективна організація механізму управління ризиками повинна бути однією із ключових конкурентних переваг банку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Методологічні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України. Затверджені Постановою Правління Національного банку України №361 від 02.08.2004 [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
2. Зянько В. В. Банківський менеджмент : навчальний посібник [Текст] / В. В. Зянько, Н. О. Коваль, І. Ю. Єпіфанова. – 2-ге вид., доп. – Вінниця : ВНТУ, 2018. – 126 с.
3. Коваль Н. О. Банківський менеджмент [Текст] : практикум / Н. О. Коваль, І. Ю. Єпіфанова. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 85 с.
4. Тимків А. Теоретичні засади планування ризику в банківській діяльності / Андрій Тимків // Економічний аналіз : зб. наук. праць Терноп. нац. екон. ун-ту. — Тернопіль, 2013. — Вип. 12, ч. 2. — С. 93–97.
5. Ребрик, М. А. Порівняльний аналіз методів стохастичного аналізу валютного ризику банку / М. А. Ребрик, Л. А. Потьомка, А. В. Пастушко // Економічний аналіз : зб. наук. праць. — 2013. — Вип. 12. — Частина 2. — С. 83–90
6. Віталінський, В.В., Великоіваненко, Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві: Монографія,- К.: КНЕУ, 2004. – 480 с.
7. Волик Н. Г. Удосконалення методичних підходів до процесу управління валютним ризиком / Н. Г. Волик // Сучасні питання економіки і права. 2011. — Вип. 2. — С. 105–111.
8. Офіційний сайт Національного банку України[Електронний ресурс] . – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123614

Головань Руслан Васильович - студент групи МОф-15б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки. Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, e-mail: fm.2mo15.holovan@gmail.com

Науковий керівник: **Ірина Юріївна Єпіфанова** – канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Ruslan V. Holovan - Department of finance and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mai: fm.2mo15.holovan@gmail.com

Supervisor: **Iryna Yu. Yepifanova** – Cand. Sc. (Eng), Assistant Professor of Finance and Innovation Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.